

عملکرد نمایندگان شهر ری در مجلس شورای ملی

مراد سلیمانی زمانه^۱

مقدمه:

خرابی‌ها و نابسامانی‌هایی که بر اثر ناکارآمدی حکومت قاجار و عمال وابسته آنها در کشور حاصل شده بود، از یک طرف و واگذاری امتیازاتی در سال‌های واپسین پادشاهی ناصرالدین شاه به بیگانگان از طرف دیگر، باعث ناخشنودی ملت از حکومت قاجار و آغاز مبارزاتی گردید که در نهایت منجر به صدور فرمان مشروطیت و تشکیل مجلس شورای ملی شد. مجالس قانونگذاری از مهم‌ترین نهادهای دموکراسی جهان‌اند، چرا که این نهاد مردمی، که با رأی مردم تشکیل می‌شود و نمایندگی ملت را بر عهده دارد، مدافع اصل منافع ملت و از هرگونه تبدیل نظام سیاسی به دیکتاتوری جلوگیری می‌نماید؛ هر چند که مجلس شورای ملی در ایران به دیکتاتوری انجامید.

شهرستان ری در بیست دوره از ادوار بیست و چهارگانه مجلس شورای ملی دارای نماینده بوده است. و مجموعاً چهارده نفر نمایندگی آن را به عهده داشته‌اند. جدول اسامی و میزان تحصیلات و شغل آنها به ترتیب ذیل می‌باشد:

دوره	نام و نام خانوادگی	میزان رشته تحصیلات
اول	سیدمهدی معتمدالتولیه	روحانی (در حدود سطح)، ملاک و سرکشیک آستانه
سوم	سیدرضا فیروزآبادی ^۲	روحانی (در حدود مدرسی)، ملاک
پنجم	مهدی زاهدی (مقوم الملک)	دیپلم، کارمند دولت
ششم	سیدمهدی معتمدالتولیه	روحانی در حدود سطح و کارمند آستان حضرت عبدالعظیم

هشتم	زین‌العابدین رهنما	قدیم (در حدود مدرسی)، روزنامه‌نگار و کارمند دولت (مدیر روزنامه ایران)
نهم	زین‌العابدین رهنما	قدیم (در حدود مدرسی)
دهم	دکتر موسی جوان	دکترای حقوق، کارمند دولت و وکیل دادگستری
یازدهم	دکتر موسی جوان	دکترای حقوق
دوازدهم	دکتر موسی جوان	دکترای حقوق
سیزدهم	دکتر موسی جوان	دکترای حقوق
چهاردهم	محمد علی اعتمادی	متعارف ملاک و کارمند آستانه حضرت عبدالعظیم
پانزدهم	مهدی مشایخی	تحصیلات عالی (لیسانس حقوق)، مالک عمده و کارمند دولت
شانزدهم	دکتر محمد علی هدایتی	دکترای حقوق از ژنو، ملاک عمده و کارمند دولت
هجدهم	مهدی مشایخی	تحصیلات عالی (لیسانس حقوق)
نوزدهم	مهدی مشایخی	تحصیلات عالی (لیسانس حقوق)
بیستم	دکتر محمد علی هدایتی ^۳	دکترای حقوق، کارمند دولت
بیست و یکم	دکتر هادی هدایتی	دکترای حقوق و اقتصاد
بیست و دوم	فضل ا... معتمدی	مهندس
بیست و سوم	هدایت اسلامی نیا	تحصیلات متعارف
بیست و سوم	دکتر قاسم مشایخی	دکترای حقوق
بیست و چهارم	دکتر سید علی اکبر فیروزآبادی	دکترای طب
بیست و چهارم	محمد دهقان نژاد	تحصیلات متعارف

در دوره دوم^۴ به سبب عدم برگزاری انتخابات در حوزه مربوطه و در دوره چهارم^۵ به سبب رد اعتبارنامه نماینده منتخب (میرزامهدی خان مقوم‌الملک) و در دوره هفتم به جهت فوت نماینده شهرری شیخ احمدخان تجریشی، نماینده‌ای در مجلس نداشته است و در دوره‌های سیزدهم و بیست و یکم به سبب استعفای نمایندگان منتخب (دکتر موسی جوان و دکتر هادی هدایت) کرسی نمایندگی شهرری معطل مانده است. مجلس، پس از شهریور ۱۳۲۰ و تا کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، مجدداً فرصت اظهار وجود یافت و ملی کردن صنعت نفت در ۱۳۲۹ بزرگترین دست‌آورد این تجدید حیات مجلس بود، که با رهبری روحانیت تشیع (آیت الله کاشانی) و حضور نماینده قشر روشنفکر تکنوکرات (دکتر محمد مصدق) همراه بود. پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا ۱۷ بهمن ۵۷، مجدداً مجلس شورای ملی تا حد بسیار زیادی از رسالت و وظایف خود به دور افتاد و اکثریت قریب به اتفاق آن را وکیل‌الدوله‌ها تشکیل می‌دادند.

چالش آموزه‌های دینی و مفاهیم غربی پس از شهادت شیخ فضل‌الله نوری سبب شد که روحانیون به

هدایتی را می‌توان نمایندگانی پرکار و سیدرضا فیروزآبادی را به سبب مخالفت با لوایح و طرح‌های هزینه‌ساز نماینده‌ای دلسوز و متعهد دانست. دکتر هادی هدایت، دکتر سیدعلی اکبر فیروزآبادی، مهندس فضل‌الله معتمدی، محمد دهقان نژاد (نماینده دوم دوره بیست و چهارم) و هدایت اسلامی‌نیا (نماینده اول دوره بیست و سوم) در طیف بعدی قرار دارند که می‌توان حضوری نسبتاً پررنگ در دو وظیفه شور و قانونگذاری را (بدون مخالفت با لوایح پیشنهادی دولت) برای ایشان قائل شد. در بحث نظارت بر حسن اجرای قوانین بیش از همه دکتر موسی جوان و پس از وی دکتر محمد علی هدایتی و حاج سید رضا فیروزآبادی فعال بوده‌اند.

مهدی مشایخی دارای بیشترین عضویت در کمیسیون‌های مختلف مجلس (امور اجتماعی، کشاورزی و بازرگانی) با عنوان مخبر بوده و در دفاع از طرح‌ها و لوایح مصوب در کمیسیون‌های یاد شده، به ویژه طی ادوار هجدهم و نوزدهم، بیانات مفصلی ایراد نموده است.

در باب رسیدگی و پیگیری مستمر در جهت رفع مشکلات و مسائل حوزه انتخابیه، محمد دهقان نژاد (نماینده دوم دوره بیست و چهارم) و مهندس فضل‌الله معتمدی (نماینده دوم دوره بیست و سوم) نطق‌هایی ایراد کرده و اشاراتی داشته‌اند، که در این زمینه نقش دهقان نژاد پررنگتر و مؤثرتر می‌نمایند به ویژه مشکلات اقتصادی و عمرانی شهرستان مزبور!^۷



پی‌نوشت‌ها:

۱. کارشناس مرکز پژوهش و اسناد ریاست جمهوری.
۲. سیدرضا فیروزآبادی از افراد متدین و خیر شهر ری بود که در دوره سوم از طرف اهالی غار و فشاوپویه و در دوره ششم وهفتم از طرف اهالی تهران سمت نمایندگی را در مجلس شورای ملی داشته است. وی از افراد معترض به تغییر مواد چهارگانه قانون اساسی و اقدامات رضاشاه بود. بیانات ایشان در طرفداری و حمایت از ضعفا و مستمندان نیاز به شرح مبسوط دارد. فیروزآبادی در تمام ادوار نمایندگی از حقوق خود استفاده نمود و حقوقش را در صندوق مجلس نگه می‌داشت تا در جهت کارهای عامه المنفع صرف نماید، از جمله مهم‌ترین اقدامات وی در شهر ری ساختن بیمارستان و مسجد فیروزآبادی است. برای اطلاعات بیشتر رجوع کنید به: محمد ترکمان، یادنامه آیت‌الله فیروزآبادی، تهران، انتشارات مرکز، ۱۳۷۶. و نیز سند شماره ۴.
۳. محمدعلی هدایتی در جلسه ۴۹ مورخ ۱۸ اسفند ما ۱۳۴۵ به سبب انتخاب شدن به سمت وزیر مشاور در کابینه امیر عباس هویدا استعفا کرد و کرسی منتظر ماند.
۴. در دوره اول مجلس شورای ملی به ایلات، اقلیت‌ها و نیز بعضی مناطق نماینده‌ای تخصیص داده نشده بود؛ از جمله شاه عبدالعظیم و مردم به این امر اعتراض کرده و میرزا سید مهدی معتمدالتولیه را از صنف کشاورزان به عنوان نماینده انتخاب نمودند. اما در دوره دوم مجلس شورای ملی شهرری جزء حوزه‌های انتخابیه قرار نداشت و یکی از مهم‌ترین مسائلی که در انتخابات دوره دوم مورد گفت‌گو بود مسئله حوزه‌بندی‌ها بود، که در آن بسیاری از قضات و دهات از قلم افتاده بودند. ر. ک، ب: منصوره اتحادیه، مجلس و انتخابات، تهران، نشر تاریخ ایران، ۱۳۷۵، ص ۱۲۰ و ۱۴۸.
۵. در مجلس چهارم رسیدگی به اعتبارنامه‌ها بیش از ادوار قبلی مورد ایراد و شکایت قرار گرفت، حتی قبل از باز شدن مجلس از طولانی شدن دوره انتخابات شکایت می‌شد، چنانکه روزنامه ایران نوشت به دلیل شکایات متعدد از انتخابات غار و فشافویه چند جلسه در وزارت داخله تشکیل شده که در نهایت به رد اعتبارنامه میرزا مهدی‌خان مقوم الملک در جلسه شصت و دوم، پنجشنبه سال ۱۳۰۰ هـ.ش با ۳۴ رأی مخالف از ۶۵ رأی منجر شد. ر. ک، به: روزنامه ایران، شماره ۵۹۳، ۱۹ ربیع الثانی ۱۳۳۸ هـ.ق، ص ۲. و نیز، ر. ک، به: صورت مشروح مذاکرات مجلس، دوره چهارم، ص ۳۴-۴۳۲.
۶. مرکز اسناد مجلس شورای ملی، شماره بازیابی ۲۱۸۳، سند شماره ۱ و ۳.
۷. مشروح مذاکرات مجلس شورای ملی، دوره های مختلف.

تاریخ ۲۷ / ۷ / ۱۳۲۱

کتابخانه
موزه و مرکز اسناد
مجلس شورای ملی

روزنامه
۱۳۳۶
۸

مجلس شورای ملی

کتابخانه

ج- و
 با طبع این بیان قلم می‌رساند که اینجانب در روزی جوان نایب مردمی غایب
 و فاسد بودم در زیر تعلیم گرفته‌ام از ملاکات دیگر که استغفار دهم :
 ۱- اینجانب از زمان طبع بیان عقیده دارم که هرگاه بعد از در دستار وزارت
 و پیش از آمدن بطور ضمنی معاشرت کند یعنی از حق متنی که تا آن زمان برسانی لازم است
 در ملاکات و بار و آنها مجلس داده است و به خوبی خواهد توانست از بجا آنها
 در زمان ترسیم آنها هرگز کند و همین نظر هم در مجلس در هنگام صحبت کردنش فردی که از
 کورم و بی‌توانی در این است نه تنها این اظهار نسیب صورت هرگز گرفت بلکه
 مجلس با تصرف جوانی از دستبرد بان و در شمار یکسانی و این بی‌وفای صورت
 تا زمانی داد بنا بر این محرم می‌بینم که دیگر هرگونه کوشش در این قسمت از راست
 ۲- در سخنرانی با قصد برین حال گفتاس که در صلبه امروز بقصد توفیر طریقه
 اگر چه ظاهر آن است خود ما بابت و بی‌چون تاکنون گفتار است که با عریان
 مخاطب در دست تصرف آن لو کمال بی‌حسیاطی مدام گفتار است
 بهر آن نقطه بده مدون مکان است که در دست ما بر آن مدام که هم هزار فرد
 صنوبر است و در دست ما بر آن لو را بر اینست بقصد صنوبر است
 بقصد در صحنه ۲

صحنه ۲

بعدم است درت درانم نگاه آخر که فریاد و تیرین مویح کسید صغیر نجیب
 چه کهدت ؟ اگر صغیر نجیب آکدر ته مکت وصیت فق کیا بی نان در آن
 در تیرتا ناهایت ؟ و اگر ددت بکتر تبه صغیر نجیب بر مکت
 چه بجه رس ؟ و اگر میان خارجی وهو دوته در انم دت جوا از نظر
 مبر در دم فغن نانه رس ؟ ! هر صوره ایشار و کتکای و لغوی
 دیکه امروز در است بی اندازه خطرناک و غیر قابل تحمل است .
 ایشار و کتکای سبب خواهد شد که زردت از ادا بیکه است کا نند تبه بر حق
 و زردت از دست مردم فاع گردد و در دست آن ایشار کیا سببه بهای
 آنها بدون قصد احکام را با در قوه و جوان شهید بر خواهد شد .

۳- درت قرار داد ملی با مسعین نو قیتر از لغوی و با امسح آن در مکت
 بی غرض اجرا کرده و مبر در دم لا در قه بیکه از زمانه قرار داده و در
 چنین آرم بر قوت می قانون رس رس و در نهایت خنجر صابر و صغیر علی مکت
 این صغیر نو مکت در دم تا از نه بختید و کتکای مبر نیز در قه بر آن کتک
 ایشار کتکای و تبسبه سببه این قرار داد بر قوت مصالحی کتک
 و از حیه مفاسد و خطر در ردیف بیان قرار کتک رس -
 مسعین سرانده ~~صغیر~~ و سایر مختلفه در ایران رسال و بدل ایران مسعین
 از قیتر قوتی کا ندر در ایشار ایوان و در قوت بر طه و ایشار آ
 صغیر صغیر ۲

پیام بهارستان / ۲۰، س. ۲، ش. ۸ / تابستان ۱۳۸۹

صفحه ۳

دفعه پنجم نظر کردیم که در این باره با هیئت مدیره که با ما همکاران
 بزرگ و خرد طلا داریم و ذخیره طلا و وقتی مقصد است که در دست
 افراد معتبر جمع و از موضع حوادث خارج باشد و امروز با این همکاران
 تحمل و کسب حوصله کردیم که در نظر ذخیره طلا در بانک ما داریم!
 کسی که گرفتار باشد باید بکوشد تا از آن نجات یابد و بهتر است که
 دیگر در بقیه پنجم با این گروه کار در دست ما همکاران
 و طیف ناسنگین را که در دست است و در این وقت همکاران هم

مفید باشد غیر از این
 ۴- و کبر همدستان مهم در این موقع فراوان است و بسیار دارد و بقیه
 نبه اینها زاید در سایر بخشها و معدنی آن ارزش ندارد
 و نه نطفی و حصبه در در کام وطنی کنی نیست و در یک زمانه
 زرع کسب نمی نماید و بنا بر این و بنا بر این ادعای احوال و رسید
 که احصای دیگر کنهائی بنام از دولت مملکت برای
 مع استقامت هم. تاریخ ۷/۲/۱۳۱۷

دکتر محمد علی...



مجلس مؤسسان

تاریخ ۲۹ آذرماه ۱۳۰۴

قانون

اصول چهارگانه از متمم قانون اساسی مضمون مجلس مؤسسان
 اصل بی و ششم - سلطنت مشروطه ایران از طرف ملت بوسیله مجلس مؤسسان تعیین
 شاهنشاه رضاشاه پهلوی تعیین شد و در انتخاب و گزینش ایشان نباید سن و راجه بود
 اصل بی و هفتم - ولایت عهد با پسر بزرگتر پادشاه که مادرش ایرانی الاصل نباشد خواهد بود -
 و صورتیکه پادشاه اولاد و گوزنها نداشته باشد تعیین ولیعهد بر حسب پیشنهاد و تصویب
 مجلس شورای ملی خواهد شد مشروط بر آنکه آن ولیعهد از خانواده قاجار نباشد - ولی در هر
 موقعی که پسر بی برای پادشاه وجود آید انتخابات عهد با او خواهد بود -
 اصل بی و هشتم - در موقع انتقال سلطنت ولیعهد وقتی میآید شخصاً امور سلطنت مقصدی شود
 که دارای مدت سال تمام نمی باشد اگر این سن نرسیده باشد نایب السلطنه نیز خانواده
 قاجار از طرف مجلس شورای ملی انتخاب خواهد شد -
 اصل نهم - همه خطوط شخصی که بر نیابت سلطنت شطب میشوند نیست و مقصدی این امر و مکرر است
 قسم مزبور فوق را باید نموده باشد -
 ماده واحده - مجلس مؤسسان سه اصل ۲۶ - ۳۷ و ۳۸ متمم قانون اساسی
 مضمون بیست و یکم آورده ۱۲۰۳، رایجی سه اصل ۲۶ - ۳۷ و ۳۸ سابق
 متمم قانون اساسی قرار داده سه اصل مذکور سابق را منقح میداند -
 این قانون که شش بر چهار اصل و یک ماده است در جلسه بیست و یکم آورده و یکبار تصویب
 چهار تصویب مجلس مؤسسان رسید -

رئیس مجلس مؤسسان